

Avtalet som etablerade NATO undertecknades i april 1949 i Washington av utrikesministrarna från tolv länder.

Stoppa smyganslutningen till NATO!

Vad är NATO?

Introduktion till den av USA dominerade militäralliansen

*Lennart Palm
27 oktober 2009*

NATO är en militär allians som stiftades den 4 april 1949 av Västmakterna, nämligen Belgien, Canada, Danmark, Frankrike, Island, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Polen, Storbritannien och USA.

Enligt grundarna var syftet med alliansen att bemöta ett påstått allvarligt hot av invasion mot Västeuropa från Sovjetunionen. Men enligt vissa analytiker handlade det snarare om oro bland de ledande kretsarna i väst för att förlora makten i stora delar av Europa efter den sovjetiska segern över Hitler samt oro för det ökande stödet för kommunismen efter Andra världskriget.

Under sina första år var NATO mest en rent politisk förening. Men Koreakriget och det allt mer skärpta Kalla kriget mellan Väst och Sovjet gjorde att NATOs militära sida blev allt viktigare. USA var här pådrivande. NATOs första chef (generalsekreterare), förklarade att organisationens mål var "att hålla ryssarna ute, amerikanerna inne och tyskarna nere". 1954 begärde Sovjet att få bli medlem men fick nej. 1955 fick däremot Västtyskland bli med. Sovjet skapade då en egen motvikt med sina allierade i Östeuropa, Warszawapakten, som bildades först sju år efter NATO.

NATO var tills nyligen ett system för kollektivt försvar, i praktiken riktat mot Sovjet, där medlemsstaterna var överens om att komma till varandras hjälp om någon medlem angreps utifrån. Men stora förändringar har skett sedan Sovjetunionen upphörde 1991.

NATO breder ut sig

Efter Berlinmurens fall 1989 uttrycktes förhoppningar att bägge de stora militärblocken skulle upplösas. Så blev det med Warszawapakten. Men NATO började istället expandera och ta in tidigare öststater, till och med f. d. Sovjetrepubliker. Den 1 april 2009 blev NATO 28 medlemmar när man tog in Albanien och Kroatien.

Under Jugoslavienkonflikterna på 1990-talet förvandlades NATO entydigt från vad som hade angivits vara en kollektiv försvarsorganisation till en militärallians med rena angreppskrig som godtagbart medel. Den första tillämpningen av detta medel skedde 1999 när NATO anföll Serbien utan mandat från FN:s säkerhetsråd, och därmed entydigt bröt mot FN-stadgans absoluta förbud mot att starta krig (enligt Nürnbergprinciperna det allra värsta brottet mot mänskligheten och folkrätten). NATO har därefter på olika sätt bistått USA i sviterna av dess angreppskrig på Afghanistan 2001.

USA, NATO och deras sympatisörer (inkl. ledande svenska politiker) har försökt att rättfärdiga kriget mot Afghanistan med hänvisning till FN-stadgans artikel 51 som tillåter begränsade, kortvariga militära försvarsåtgärder från den som attackerats. Men denna tolkning är långsökt. Efter anfällskriget har säkerhetsrådet, antagligen under stark press av USA, godkänt en s.k. fredsinsats av USA och NATO. Detta godkännande har på goda grunder ifrågasatts på många håll, bland annat av Le Collectif Échec à la guerre i Kanada.

NATO som världspolis

1999 befästes den självpåtagna rollen som världspolis då NATO antog ett handlingsprogram, "Strategic Concept", där organisationens mål ändrades till att "gemensamt försvara också fred och stabilitet i ett vidare euro-atlantiskt område". Strategin innefattar därmed "nya aktiviteter för krishantering" även utanför medlemsområdet. De kriser organisationen förutser kan handla om "etniska konflikter, brott mot de mänskliga rättigheterna, politisk instabilitet, ekonomiska problem, terrorism och spridningen av kemiska vapen och deras vapenbärare". Programmet understryker att genomförandet kräver ett "nära samarbete mellan NATO, Västeuropeiska unionen (särskild försvarsorganisation av ett antal europeiska länder) och, när så är lämpligt, med EU".

Med denna nya politik ställer NATO sig över folkrätten i FN:s gestalt. Som ovan noterat har NATO, i bl.a. Jugoslavien, genomfört anfällskrig utan FN:s tillstånd. Militäralliansen anser sig ha rätt att på eget bevåg tolka vilka konflikter som kräver militära ingripanden i det ena eller det andra landet.

Ett besläktat problem är att andra NATO-medlemmar eller hela alliansen kan dras in i ett krig genom en enda medlemsstats agerande. Detta på grund av förpliktelsen om gemensamt "försvar" och det faktum att anfall ofta utmålats av angriparen som självförsvar, så som USA har gjort för att rättfärdiga sina angrepp på Irak och Afghanistan.

Det lär inte sluta med dessa fall. På senare år har det t.ex. utvecklats ett allt närmare samarbete mellan NATO och Israel. Ett nytt "concept" diskuteras nu för att antas på ett toppmöte i NATO 2010.

Vem bestämmer i NATO?

NATOs högkvarter ligger i Bryssel. Organisationens beslut tas av representanter för de nu 28 medlemsländernas regeringar och måste, rent teoretiskt, vara enhälliga. Men beslutsprocessen är i själva verket grumlig: Några formella omröstningar görs inte; istället blir de generalsekreteraren som "tolkar" resultatet av konsultationer mellan medlemmarna.

Det är allmänt känt och har på många sätt bevisats att organisationen starkt domineras av USA. Dessutom begränsas i praktiken medlemsländernas militära handlingsfrihet genom teknisk anpassning och integrering med den amerikanska krigsmakten.

NATOs vapenförråd

NATO-medlemmarnas sammanlagda militära utgifter utgör över 70 % av världens samlade militärutgifter, därav svarar USA ensamt för ungefär 50 % och Storbritannien, Frankrike, Tyskland och Italien tillsammans för 15 %.

I NATOs försvarsplanläggning ingår kärnvapen i ett hemlighållet vapendelningsprogram där även de medlemsländer som saknar egna kärnvapen ingår (USA, Storbritannien och Frankrike har egna kärnvapen). Inte alla detaljer är kända, men det har avslöjats att i programmet ingår bl.a. lagring och tekniska förberedelser bland icke-kärnvapenmedlemmar. Vapen lagrade hos de senare kontrolleras av USA.

Kritiker menar att denna ordning strider mot Ickespridningsavtalet mot kärnvapen från 1968. Starka krafter inom NATO arbetar nu för att organisationen skall kunna göra s.k. förebyggande kärnvapenanfall för att hindra påstådd spridning av kärnvapen eller andra massförstörelsevapen.

Partnerskap för medlemskap

Partnerskap för fred (PFF) upprättades enligt den officiella förklaringen för att möjliggöra fredsfrämjande samarbete mellan NATO och icke-medlemsländer. Kritiker menar dock att det i själva verket är en frontorganisation som underlättar för NATO att värva tidigare neutrala stater som Finland och Sverige

Denna anklagelse har avfärdats av representanter för såväl NATO som de inblandade länderna. Men faktum är att under de senaste tio åren har tolv länder gått med i NATO via PFF: Tjeckien, Ungern, Polen, Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Rumänien, Slovakien, Albanien och Kroatien.

De länder som står näst på tur är Ukraina, Georgien, Azerbajjan, Armenien, Moldavien och Vitryssland. Lite längre fram är det tänkt att följande skall tas med: Finland, Sverige, Österrike, Irland, Schweiz, Malta, Bosnien, Makedonien, Serbien, Montenegro och Kosovo.

För svensk del går NATO-anpassningen nu i rasande fart -- utrustning standardiseras, kommandospråk har blivit engelska, luftövervakningssystem integreras, Sverige köper in sig i jättestyckeplan som NATO kontrollerar, stora militära övningar genomförs, o.s.v.

- *Lennart Palm är professor i historia vid Göteborgs universitet*